

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Habsburkové

(1526 – 1627/8)

Tato prezentace byla vypracována v rámci projektu Inovace výuky společenských věd.
Registrační číslo: CZ.1.07/1.1.04/03.0045

Ferdinand I. Habsburský

(1526 – 1564)

Ferdinand I. Habsburský

Anna Jagellonská

Basilejská kompaktáta

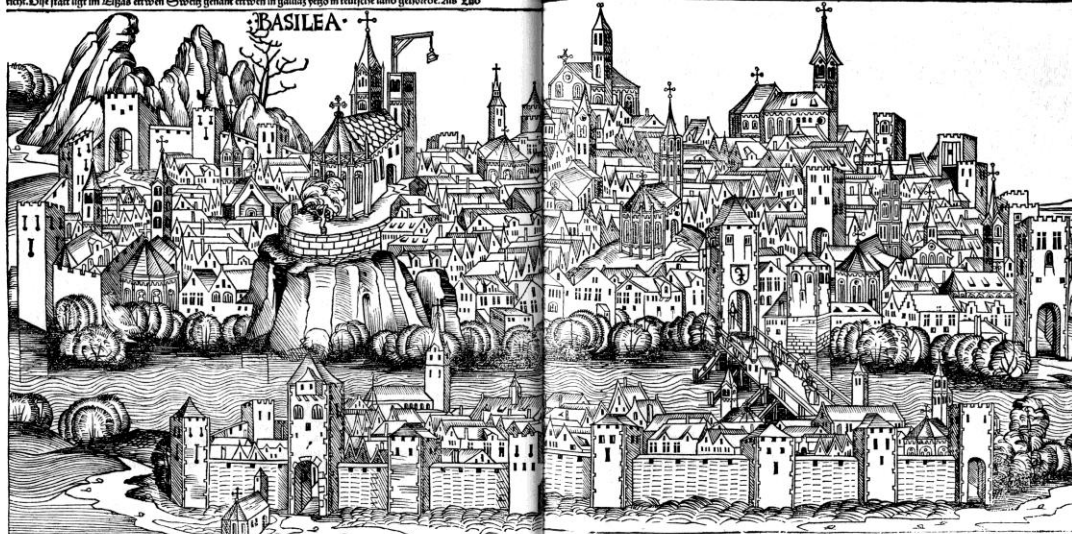
Das sechzt alter

Basile ist ein weytz und fast namhafte stadt schweytzlande an ein küniglichen erbe erpat. das ist so dr' ist latereisch genant wozu so ist es nach art der fruchtschen geungte souil ala küniglich gepöodem. **Q**uer aber die stadt hat ren namen von dem mangel der grundtze außt erlöden der völsigen erpöod. und auß bebelnus des latereischen namens die stadt. wiewol man in der gemaine sagt. das erweien ein. **Z**asile ist alda verborgen gelegen. sy von damen her die stadt in namen entstanden und bilden sy. **D**er Rhodn stofft stete mitten durch die stadt. Das ist die baaröer ein pügel so einen teyl zu dem andern. **D**ieses flusz des Rhodn empfangt in dem gepetz vnd wödet durch mancherley artlöse wischen gehen schwauffen solen also enge zwengz das er anen erlöschlichen staus so me gibt. **S**und erlich stesigt er bey Schwauffen mit großer in gelungten oberwalgende. vnd vnder dem staten Lauffenberg wödet er mit solen also eingeböemgt das er zu ywandale vnd gylöse als ein weisze schymt erlöschet. **D**on damen rymet er gewönslich schymt öbe in weytem schland die gen Basile. dieselben stadt und pügel heimlich beschögende. **D**as er löset die gestalt hat nicht newz genz. **H**ier ist das erloch und fället es mit wind und wasser. **D**aher kömmt das die stadt mermals mit erlöden beschödet wöden ist. **D**ie stadt hat von dem Rhodn darauß man dieselben. vnd so damen in schiffen vil gütere sitzet große ungeret. **E**ant. **D**ieses die heilige unchfraz hat auch. **A**ls die by stöten sagen mit iren weggefferten von Elne auff dem Rhodn gen Basile außgeschiffet. vil wiewol der Rhodn den die dabey wönen zuzeten vil schaden zufügt so gibt er men doch einen fruchtigen erpöodem. **D**ie stadt ist in vörsen staten mit yndelstym mezen. **S**it löbden behausungen. großen löschten vnd fachen. mit weisze spalten und andern eine stadt northerigen bingen mit großen vnd staus und symen vnd mit seffen steden geuzt und besetzt vnd hat zu seffen den pegen ein weyte löbung an getayd vnd gütem wein fast frucht per. **Z**u der wönd in dieser löblichen vnd alten stadt vil anfangung vnd vberlöbung ist alter gepetz erlöschmen so sich doch dieselben außt parvölligen vnd erlöden. auch außt alter also erlöschet das man nicht erlöschmen kan was gefallmus vnd zu wöchen gepaucht dieselben gepetz gemacht gewösen seyen. **Z**u der die stadt ist. **W**enn pülich gewasser und nach dem erpöodem weder erpat. vnd zu vörsen staten daselbst ein hohe schil außtge nicht. **D**ie stadt ligt im lößbas erweien **S**won genant erweien in gallas yeno in teilsche land geböde. **A**ls **Z**u

der werlt

Blat CCXLIII

wig der Diemlich belgän die vö Basile stete mit alle Gallisch zitterschafft vberfide be schick die schynung er er erpögenossen. **A**uß. **W**olndlichege mail zu halb. **D**ason her nach weyer redlich beschilt. **D**ie stadt hat yuz seyen. **I**n der größten seyen sind drey berg. auß dem einen ist die bischoflich kirch. der heiligen andrews ma se thumst mit halb des fluzen lause Demrichs des andern gepetz. **Z**uff dem andern wönd die gepetz löb herin zu samer **Z**onhart. **Z**uff dem dritten leg samer **D**ietze kirch. **D**as erlöschet mit der edrey zu samer. **A**lban ligtan die stadt die stadt. **I**n die seyen haben auch die parfüge angufiner und püdege bröckle re löschet. vnd die crechthart vil redlichen herin re hewer. auch die closter stawe zu samer **Z**arberent. zu samer **C**lar. vnd zu samer **M**aria magdalenen re closter. **A**ber in der flamen seyen ist ein fast treffliche carthölicher closter vnd samer **T**heoboz vnd samer **Z**alaten kirch vnd andere goßlöcher. **I**n die stadt ist auch mehr zwengz besöndtambis. **I**n dem concil zu Basile dabst erlösch vnd **S**ele genant warde sein tochter. die ein lange wönd vnd schönd was zu der er angertagen. vnd me zu se yusymal handtente wögen gulden zu herat segenen angepöet. **W**en er me anen nachkommen samer **D**ietze nemet vnd **E**ngemum vörlösch. **E**ise außt sich fröderich. **D**enn er wöte mit sinem sacrament die sacrament der kirchen nicht besöcken vnd keuz sich zu samer höfgen vnd spach. **D**ie andern pligen re bischofliche wöndiget zuzetawöffen so wöte die stadt andrews gen lauffen wei er nit. **E**inen weckwöffen flusz. **I**n **A**ncolus essens marggraf zu **S**eraria der erffgöpon außt **C**etella der edel angifaren vnedlich ge pöet hat nach **N**icolao sinem vater zu **M**aylan geböden das marggrafthumb empfangen vnd. **I**n in frid vnd geredungten gereget. vnd die stadt yezantam mit newen mawren gegen dem flusz **D**ab. **E**ingefab angepöet vnd vil hoher gepetz. vnd ein closter samer **D**ominicus odern auffgerösch. vnd damen sein begedemus erösch. **D**ie stadt was ein heilölig geung. **H**ilg vnd myl man. vnd güte schafften volgedet. vnd bei **J**ohanna francis gonsage von **M**annas tochter zu der er.

Volební slib Ferdinanda I. Hab.

- My, Ferdinand, z Božie milosti král český, infant v Hispánii, arcikníže rakouské, markrabě moravský, lucemburské a slezské kníže, a lužický markrabě etc. Oznamujeme tímto listem všem:
- **Že přiřkli jsme compactata mezi svatým concilium Basilejským a slavným královstvím Českým a markrabstvím Moravským zjednaná a učiněná, aby zase v svú pevnost vstúpila a přivedena byla a skutečně zachována.** A to máme zapsati podle všech zápisův předkův našich králův českých, a držeti a k místu přivésti; a jestližeby kto chtěl proti tomu býti a království Českému a markrabství Moravskému to rušiti, máme jich při tom hájiti a brániti proti každému a před otcem svatým papežem to jednati, aby Čechům a Moravanům to bylo vskutku potvrzeno.
- Item přiřkli jsme, aby takový arcibiskup byl dán a způsoben byl k kostelu Pražskému, kterýž by Čechy i Moravany při compactacích zachoval a držal duchovní i světské, ve všech věcech, což k sobě zavírají, i také podle zápisův a ujištění císaře Zigmunda slavné paměti i jiných králův českých, a krále Vladislava slavné paměti zápisův; a takový arcibiskup aby brzy zjednán byl, stvrzen a posvěcen.

- Item přiřkli jsme korunu Českú držeti, a zachovati, všecky pány, rytířstvo, města Pražská a jiná města i všecku obec též koruny, při právích, rádích, privilegiích, svobodách, vysazení a obdarování zemských, i všech slušných starých i jiných zvyklých dobrých obyčejích, zvláště slavných pamětí krále Ottagara, krále Jana, císaře Karla, krále Václava, císaře Zikmunda, krále Albrechta, krále Ladislava, krále Jiřího, krále Vladislava, všecky zápisy dané a vyšlé až do Jich Milostí smrti držeti bez odporu a zmatků všelijakého a vskutku zachovati a obhajovati.
- Item přiřkli jsme hradu Karlštejna, koruny, klenotů všelikterakých zemských, i také desk i privilegií neporoučeti ani svěřovati žádnému bez vůle a rady pánův, rytířstva království Českého i měst Pražských, pokudž kteří právo mají. Item přiřkli jsme, že zachovati máme rád a zvyklosti starodávní království Českého.
- Item přiřkli jsme žádných cizozemcův, duchovních ani světských na úřady zemské, dvorské ani městské a duchovní nesázeti než Čechův, ani jimi zámkův

V Praze, dne 15. prosince léta Páně 1526

Podunajská monarchie

Letohrádek královny Anny (Belveder)

1. měšťansko-šlechtická opozice (1546-1547)

- V letech 1546-1547 došlo k prvnímu protihabsburskému povstání v Českých zemích.
- Ve Svaté říši římské v té době probíhala šmalkaldská válka mezi katolíky a luterány. Císař Karel V. požádal bratra Ferdinanda I. o pomoc a ten bez souhlasu zemského sněmu svolal zemskou hotovost k tažení za hranice země. Čeští šlechtici ale vypověděli králi poslušnost a vytvořila se měšťansko-šlechtická opozice, která ale byla potlačena.
- Ferdinand odebral měštům politická práva a musela odevzdat všechny střelné zbraně a zbourat hradby.
- Projevem vzestupu panovnické moci v Čechách a ignorance českých stavů bylo podřízení zemské správy nově jmenovanému místodržiteli, kterým se stal Ferdinandův druhorozený syn Ferdinand II. Tyrolský.
- Za Ferdinandovy vlády také přicházejí do Čech v rámci rekatolizace jezuité (1556).

Maximilián II. (1564 – 1475)

Česká konfese

Společné vyznání víry, které předložily české nekatolické stavy na zemském sněmu roku 1575

- Dne 20. 9. 1575 císař Maxmilián II. získal od zemského sněmu přijetí Rudolfa II. za krále.
- 22. 9. 1575 se konala Rudolfova korunovace.
- Poté se sněm rozešel pouze s ústním příslibem schválení české konfese.
- Namísto toho však následoval 5. 10. 1575 císařský mandát zakazující její tisk.

Rudolf II. Habsburský (1575 – 1612)

Mezi sbírky Rudolfa II. patřil také Codex Gigas

Tycho Brahe

matematika, astrologie, astronomie

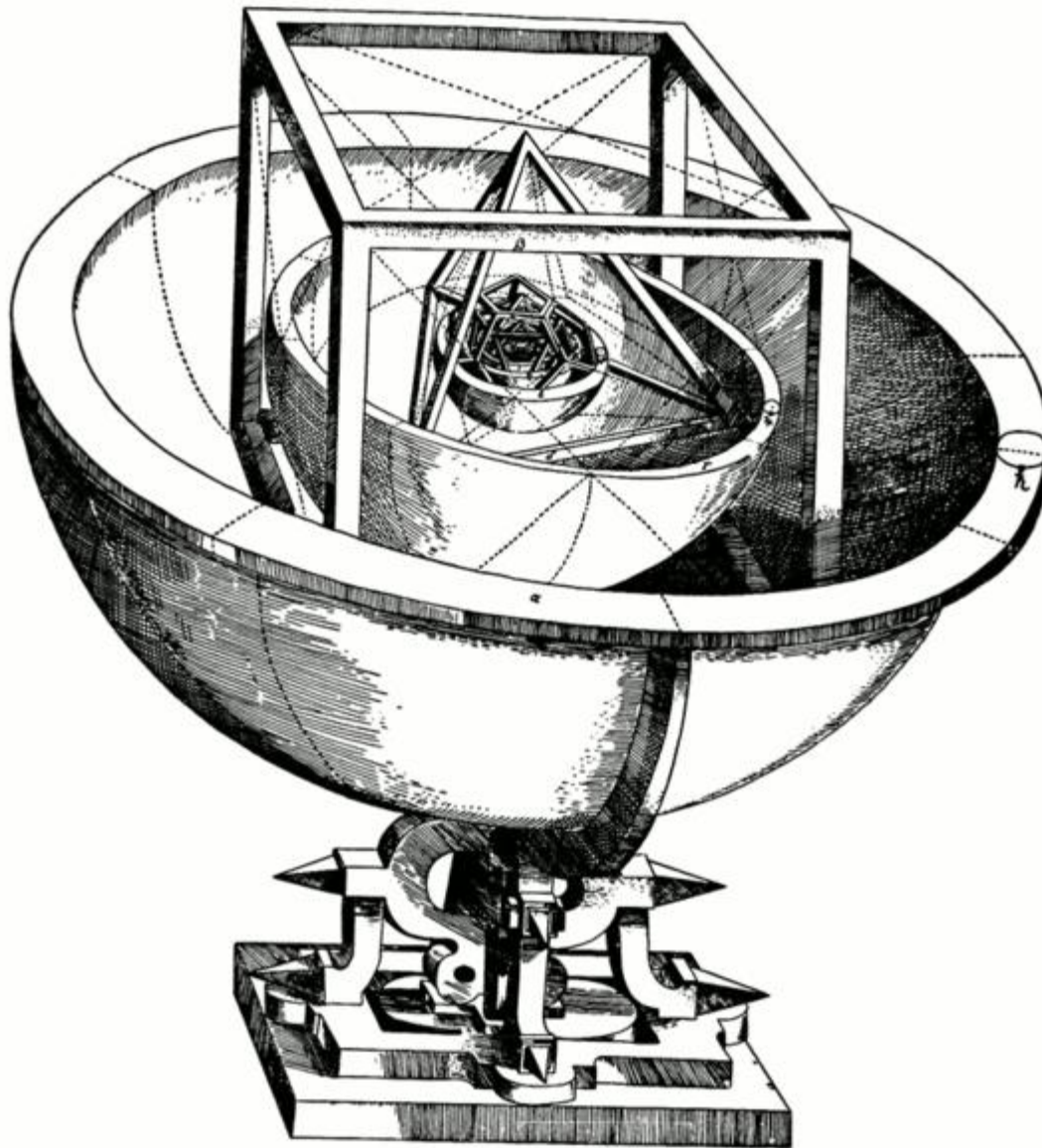

Johannes Kepler

http://cs.wikipedia.org/wiki/Tycho_Brahe

http://cs.wikipedia.org/wiki/Johannes_Kepler

Keplerův model sluneční soustavy

Praha – hlavní město SŘŘ

(od r. 1583)

- Rudolfská doba je známá svojí architekturou. Praha se změnila z chladného gotického města na místo, kde kulturní a náboženské rozdíly šly ruku v ruce s tolerancí a hospodářským vzrůstem.
- Židovská ghetta měla vlastní “šlechtu” – **bohaté rabíny a obchodníky**, kteří Praze darovali nádherné synagogy. Rudolf, požitkář s prázdnými kapsami, si půjčoval od bohatých židů peníze a zároveň ho zaujaly jejich tradice. **Legenda o Golemovi**, “robotovi” z hlíny, a jeho stvořiteli, **rabínovi Löwovi**, je známá po celém světě a tehdejší vazby mezi českou, rakouskou a židovskou kulturou byly velmi těsné.
- **Jen 15 % obyvatel českého království bylo tehdy katolíky** a šlechta byla také převážně protestantská. Šlechtici měli velkou moc a to vysvětluje poměrně tolerantní přístup k náboženským odlišnostem.
- Bohatí šlechtici udělali krok směrem od tradičního způsobu života k podnikání. Nejznámější byli Rožmberkové, kteří zakládali výnosné rybníky na jihu Čech.
- Rudolfův odkaz Praze byl téměř zničen roku 1611, kdy si král proti Matyášovi najal žoldnéře. Nemohl jim ale zaplatit, a tak agresivní vojáci rabovali Prahu, znásilňovali ženy a zabíjeli muže, dokud je nezastavil Matyáš, který se pak stal českým králem.

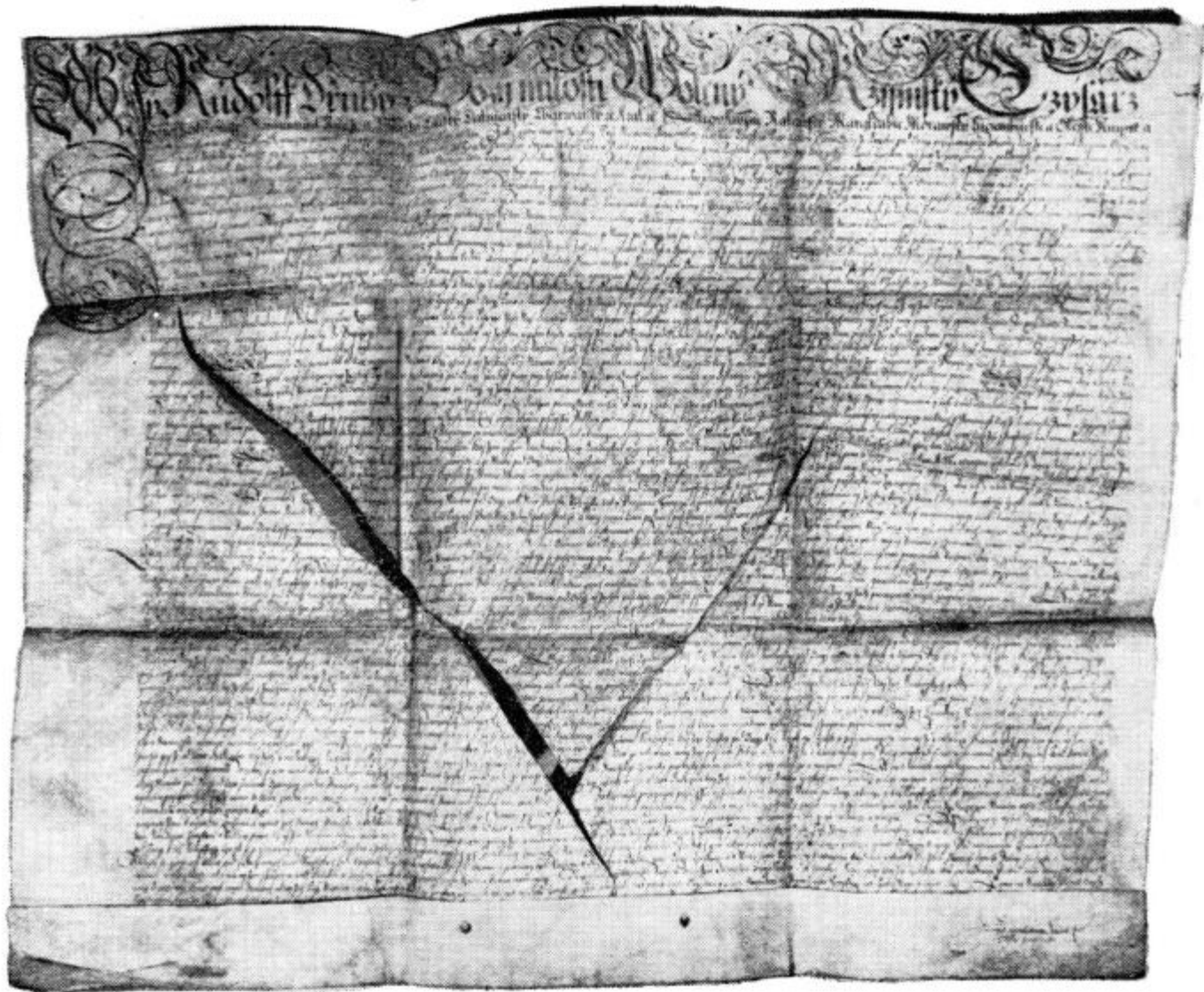
Majestát Rudolfa II.

- My, Rudolf Druhý, z boží milosti volený římský císař, po všechny časy rozmnožitel Říše, a uherský, český, dalmatský, charvátský etc. král, arcikníže rakouský, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě etc., k věčné paměti známo činíme tímto listem všem:
- Jakož jsou toho všickni tři stavové království našeho Českého, tělo a krev Pána Ježíše Krista pod obojí přijímací, věrní Naši milí, na sněmu, kterýž léta Páně lisícího šestistého osmáho, již pominulého, v pondělí po neděli Exaudi na hradě pražském držán a téhož léta v pátek po památce svatého Jana Křtitele zavřen byl, při Nás, jakožto králi českém, toho se vši ponížeností a poddaností snažně vyhledávali, aby při té obecní konfesí české, kterouž někteří augšpurskou jmenují, na sněmě obecném léta tisícího pětistého sedmdesátého pátého sepsané a Jeho milosti císařské císaři Maxmiliánovi slavné a svaté paměti, pánu otci Našemu nejmilejšímu, podané (kteráž tak, jakž jsme toho jistou zprávu vzíti i také z psaní, vlastní rukou Jeho císařské milosti pana otce našeho nejmilejšího psaných vyrozuměti ráčili, ano i některé hodné paměti při deskách zemských toho se vynášly, i hned tehdaž od Jeho milosti povolena byla), i při tom mezi sebou v předmluvě též konfesí obsaženém porovnání, ano také i při jiných svých, v témž sněmu zejména doložených a náboženstvím jich se dotýkajících žádostech zůstavení byli, a též náboženství své křesťanské pod obojí volně a svobodě, bez překážky každého člověka, provozovati mohli, to vše aby od Nás jim stavům dostatečně potvrzeno bylo, jakž týž artikul a žádost jich, do dotčeného sněmu a týž sněm v desky zemské od kvaternu sněmův obecných zeleného léta tisícího šestistého osmého v pondělí po neděli Exaudi pod literou K. 8. slovo od slova vložený a vepsaný, to v sobě šíře obsahuje a zavírá: My pak nemoha na onen čas pro jiné veliké potřeby, pro kteréž tehdaž ten sněm rozepsán byl, kteráž žádného odkladu trpěti nemohly, toho potvrditi, odkladu do budoucího sněmu ke čtvrtku před svatým Martinem tehdaž nejprv příštím terminovaného, k dalšímu těch všech věcí zavírání jsme milostivě žádati a mezi tím, dokudž by koliv se to tak na sněmu obecním nevykonalo, je stavy pod obojí, aby své náboženství volně provozovati mohli a do vyřízení a na místě postavení téhož artikule k žádným artikulům, což by tak v proposici od Nás stavům přednášeno bylo, přistupovati, je uvažovati, ani o nic jednati povinni nebyli, opatřiti ráčili jakž taž milostivá žádost a opatření naše olnější svědčí. Podle kteréhožto předešlého zůstání sněmovního když

- sněm k témuž dni, totiž ke čtvrtku před svatým Martinem, položený z jistých příčin od nás odložen a potom jiný sněm ke dni outernímu po svatém Pavlu na víru křesťanskou obrácení mandátem naším rozepsán a na hrad pražský položen byl, a dotčení stavové pod obojí, podavše Nám znovu dotčené konfesí a snešení své společné, nepřestávali toho při Nás, jakožto králi a pánu svém, netoliko skrze své snažné poddané a ponížené prosby, ale i skrze znamenité a vzácné přímluvy vyhledávati, abychom k žádosti týchž stavův pod obojí věrných milých poddaných Našich, milostivě povoliti ráčili.
- Majíce My to vše s nejvyššími ouředníky a soudci zemskými a radami Našimi království českého v Našem císařském a královském bedlivém uvážení, nepominuli jsme na poníženou a poddanou prosbu týchž pánův, rytířův, Pražan a jiných vyslaných z měst ze všech tří stavů království tohoto Našeho českého, pod obojí tělo a krev Pána Ježíše Krista přijímajících a k též konfesí se přiznávajících, věrných poddaných svých milých, všem třem stavům po neděli, jenž slove Rogationu, jinak Křížová, léta tohoto tisícího šestistého devátého mandáty svými královskými rozepsati, na hrad pražský položiti a v týchž mandátech vůbec vyšlých mezi jinými toho zjevně doložiti, že při tomto sněmu ten artikul o náboženství k zavření, na místě a konci postavení, do proposicí sněmovní položiti, a kterak by všickni i jeden každý obzvláště, jak strana pod jednou tak i pod obojí, a kteříž se k též konfesí, nám předešle od nich podané, přiznávají, náboženství své beze všech překážek a outiskův ode všech lidí buď duchovních anebo světských vykonávati mohli, je v tom náležitě opatřiti chtíti ráčíme, jakž tíž mandýtové Naší, jichž jest datum na hradě pražském v sobotu na neděli Jubilate léta tohoto tisícího šestistého devátého v tom artikuli to v sobě obsahují a zavírají.
- K kterémuž obecnému, tak od nás rozepsanému sněmu, když jsou se všickni tři stavové poslušně a poddaně najíti dali, a My podle Naší milostivé zámlyvy, v témž mandátu Našem doložené, jsme v proposici Naší sněmovní předně ten artikul o náboženství položiti ráčili, tu jsou často dotčení všickni tři stavové sjednocení pod obojí žádost svou předešlou v spisu, Nám od nich podaném, obnovili a za dostatečné opatření i jim toho deskami zemskými potvrzení poddaně prosili.

V Praze dne 9. července L. P. 1609.

Rudolf II.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Majest%C3%A1t_Rudolfa_II_z_roku_1609.gif

Matyáš Habsburský

Defenestrace na Pražském hradě – 23. 5. 1618

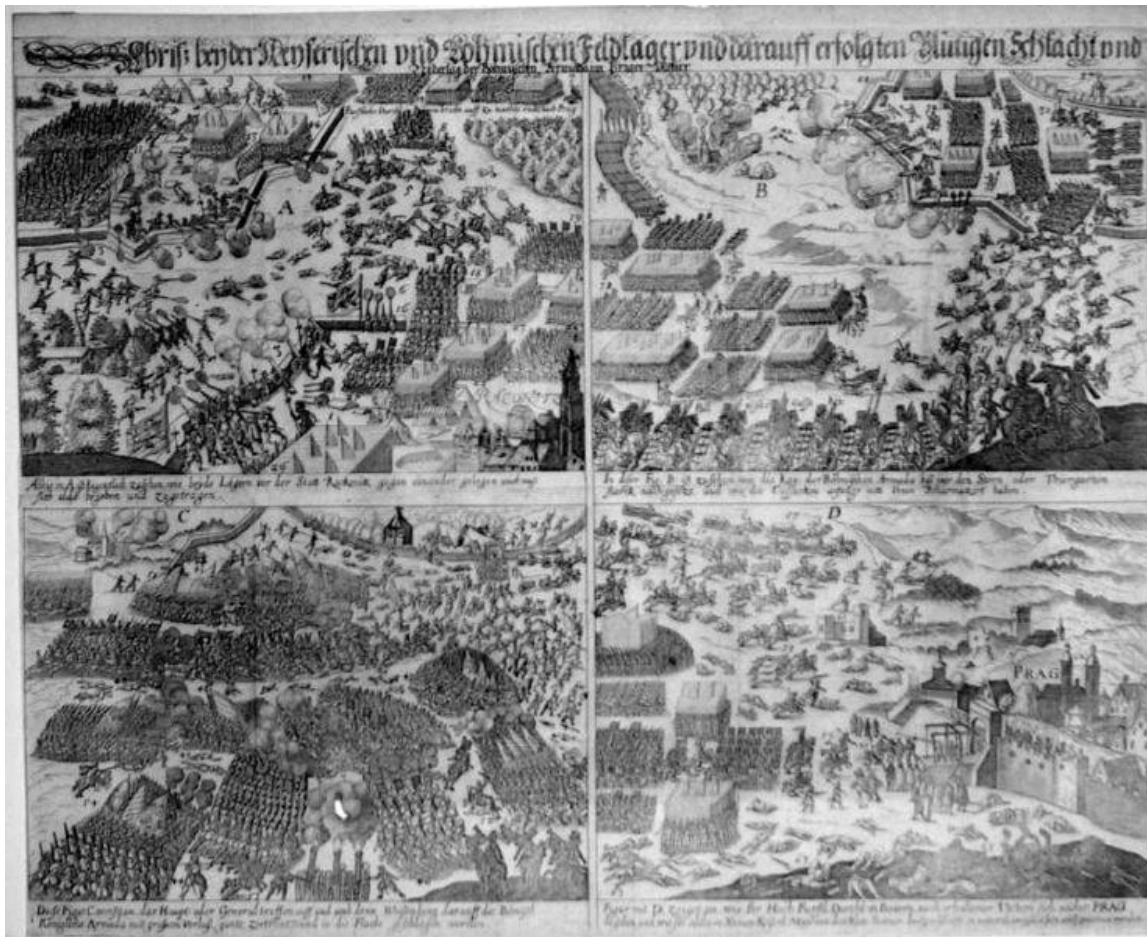
Ferdinand II.

X

Fridrich Falcký

Bitva na Bílé hoře – 8. 11. 1620

Des gwvesten Pfalzgrafen Glück vnd Unglück.

Wer Glück vnd Unglück wissen wil
 Der sih an des Pfalzgrafen spil.
 Sehr glücklich war er in dem Reich/
 So bald hett er nit seines gleich/
 Ihm mangel mit an Leit vnd Land
 Negieret wißlich mit Verschand
 Ein Fratz von Königlichem Stamm/
 Die mihret ihm sein hohen Nam/
 War glücklich mit seinen Erben
 Sein Stamm so bald mit solt absterben.
 Von Reich vnd arm von jung vnd alen
 Ward er in grosser Ehr gehalten.
 Wie solches dann auch billich geschach
 Weil er die höchste Ehr verschach
 Als Weltlichen Fürsten vier
 Dem Königlich Reich war er ein Jzer.
 In Summ schau war wol allemassen
 Wann er sich nur hett gütigen lassen.
 O Ehrgeiz du verfluchte sucht:
 Die such man dein vergiffte frucht/
 Die Ehr vnd Würd machst manchem süß
 Bis er kompt andern vnder d'füß.

Wie anselich wie zierlich wol
 Wie dapper alles Glücks so wol
 War Pfalzgraf Friderich zu vor/
 Ehe das ihn Hoffart hebt ein vor.
 Die besten Maister in dem Rath
 Die waren da sein höchster schad
 Der Blessen/ Concorvius/
 Kein Miß kein Arbeit sie verdruss/
 Bis sie ihn in die höch gebracht
 Vnd auß ihm einen König gemacht
 Das hett doch in die länd kein hband
 Weil er sich brauchet fremder Land
 Sein Reich war nit von dieser Welt
 Darinn er bald zu boden felt.
 Wo felt er star? Ins elste Miß/
 Verlassen von sein ganzen Heer/
 Die Staden habn ihn aufffangen
 Ihn mit dem weiden Reich setzt prangen
 Vnd halten ihn für ein Schauspiess
 Das Glück hat seiner gar vergessen
 Hat ihn zu spott gemacht vor der Welt
 Vnd wie ein Spiegel fürgestelt

Das sich ein jeder hin für bass
 An seinigen gendigen lass
 Wie geen wolten ihn seine Räte
 Die das Rath zu stark vmbgedräht
 Jetzt wider in die höch auffschwungen
 Es wil ihn aber alls mißlingen
 Er ist zu tuff hinab gesunken
 Er wer vielleicht wol gar ertrunken
 Wann nicht Holland gehoffen hett
 Da es vmb ihn noch wißlich secht
 Dann als er auß dem Neg gekrochen
 Hand sie ihm weiter nichts versprochen
 Als daß er wdg bey ihnen wohnen
 Jetzt freud hindurch vil gute Kronen.
 Der hett zu vor viel Leit vnd Land
 Der hat seind ein ladre Hand
 Der vor hett auff dem Haupt ein Cron
 Hat jetzt kaum ein ganz Heme an
 Heiß Gott dem armen Friderich
 Er kompt doch nimmer vber sich.

1621

a. 1621

Vyobrazení vzestupu a pádu Fridricha Falckého

Poprava účastníků odboje – 21. 6. 1621

Obnovené zřízení zemské 1627/1628

- Místo dosavadního stavovství byl uzákoněn absolutismus.
- Koruna česká byla vyhlášena za dědičnou (tedy nepřestala existovat) v habsburském rodě až do vymření mužského potomstva (posílena moc České královské – dvorské – kanceláře ve Vídni).
- Duchovenstvo zaujalo první místo v zemském sněmu (za ním teprve stav panský, rytířský a královská města – ta měla na sněmu jen jeden hlas).
- Katolické náboženství bylo prohlášeno za jediné povolené vyznání v českých zemích (ti, kteří se nechtěli „srovnat“ s panovníkem ve víře, museli se vystěhovat ze země, ovšem s výjimkou poddaného lidu, který musel přestoupit ke katolictví buď po dobrém, nebo po zlém).
- Jazyk německý byl zrovnoprávněn s českým.
- Stavům bylo ponecháno povolování, rozvrhování a vybírání daní.
- Zemské úředníky směl jmenovat pouze panovník (jemu byli také zodpovědní).
- Ústní řízení nahrazeno písemným.

Úvodní list tištěného
Obnoveného zřízení zemského
(pro Čechy)

Doporučená literatura

- Janáček J.: Rudolf II. a jeho doba, Praha 1987
- Míka J.: Stoletý zápas o charakter českého státu 1526 -1627, Praha 1974
- Pánek J.: Poslední Rožmberkové, Praha 1989

Učebnice:

- Beneš Z., Petráň J.: České dějiny I, Praha 1997
- Kohoutková H., Komsová M. Dějepis na dlani, Olomouc 2007

Odkazy

[Habsburkové na českém trůně](#)

[Země Koruny české za vlády Ferdinanda I.](#)

[Basilejská kompaktáta](#)

[Maxmilián II. Habsburský](#)

[Rudolf II. Habsburský](#)

[Tycho Brahe](#)

[Johannes Kepler](#)

[Rudolfův Majestát](#)

[Matyáš Habsburský](#)

[Pražská defenestrace](#)

[Bílá hora](#)

[Obnovené zřízení zemské](#)